

speler in de wereld van klassieke muziek. Sofie Bienert van Leenaers Verloop vertelt daarnaast over de ervaringen van haar organisatie in het begeleiden van kleine fondsen.

Ondernemerschap is uiteraard een rode draad die door dit nummer loopt. Bij de fondsen staat zelfredzaamheid inmiddels overal op de agenda, maar het VSBfonds beroept zich er op cultureel ondernemerschap als sinds dag één hoog in het vaandel te hebben staan. Hun visie op - en argumenten voor - een dergelijke aanpak is verderop in nummer te vinden.

In het Verenigd Koninkrijk is cultureel ondernemerschap al langere tijd een bekend begrip. David Dixon deed voor ons verslag van de grote veranderingen in het Engelse fondsenlandschap van de afgelopen tien jaar, met de nodige lessen voor culturele organisaties in Nederland.

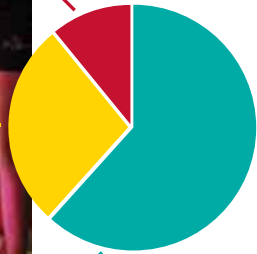
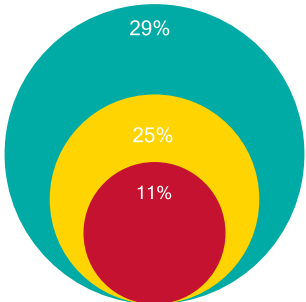
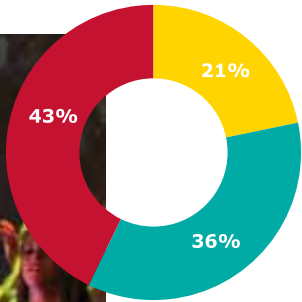
De nadruk op ondernemerschap is door sommigen met open armen ontvangen als een kans om eindelijk te ontsnappen aan ‘het subsidie-infuus’. Kritische geluiden komen van Ineke Smits, Antoon Ott en Arjen Barel. Alle drie signaleren ze de andere kant van de medaille: enorme tijdsinvesteringen, een overheid die zich van haar kerntaken ontdoet, een grote

onkunde op gebied van marketing en promotie bij de fondsen.

Met de zomermaanden net achter de rug besteden we dit nummer ook aandacht aan festivals. Letty Ranshuysen doet verslag vanuit Frankrijk terwijl wij in gesprek gingen met Berend Schans, directeur van de Vereniging Nederlandse Poppodia en Festivals over de opkomst van ‘boetiekfestivals’ en festivalisering in de Nederlandse cultuurwereld. Frank van Veen en Pieter de Rooij tonen ons ieder de resultaten van noeste arbeid en bespreken hun onderzoeken naar respectievelijk cultureel ondernemerschap en klantcontact. Colin doet uitgebreid verslag van een aantal innovatieve bijeenkomsten in Brabant, gericht op het inspireren en benutten van jong talent.

Wederom een vol en - met de nieuwe aanvraagroundes voor de deur - hopelijk ook erg nuttig nummer. □

De vorige editie van *MMNieuws* was een dubbelnummer. Dit is per abuis niet helder vermeld in het vorige nummer. Deze editie geldt dan ook als de 4e uitgave van 2013.

column

STEVE AUSTEN

HET ENE FONDS IS HET ANDERE NIET

Wat de rigoureuze bezuinigingen op kunstsubsidies ook te weeg gebracht mogen hebben bij de gesubsidieerde kunstenaars en kunstbedrijven, de indirecte effecten op de financieringsstructuur van de kunstsector zijn nog nauwelijks te overzien. Dat de financieringsstructuur, of misschien preciezer gezegd, de financiële infrastructuur in de kunstproductie en -distributie in beweging is, blijkt overduidelijk uit de voortschrijdende ‘kleurverandering’ van het culturele landschap van Nederland. Twee recente mediaproducties onderstrepen de paradigma-wisseling die onmiskenbaar voortschrijdt en waarvan het eindresultaat nog niet in zicht is.

Voormalig Staatssecretaris van Cultuur, Rick van der Ploeg, geniet de twijfelachtige eer het begrip ‘cultureel ondernemerschap’ salonfähig te hebben gemaakt. Een onbegrijpelijke en naar nu blijkt zeer onverstandige manoeuvre. Van der Ploeg, die een naam heeft te verliezen als econoom, had kunnen weten dat onder de vlag van cultureel ondernemerschap alle mogelijke kletskoek

de kunstwereld, maar ook de politiek is gaan teisteren. Daar is voorlopig nog geen eind aan gekomen. Kennelijk zijn de misverstanden hieromtrent zo toegenomen dat Melle Daamen het nodig vond daarover een groot stuk te schrijven in het *NRC Handelsblad* van 6 juli jongstleden. Daamen beklaagt zich er terecht over dat hij weliswaar graag beoordeeld wordt op zijn daden, maar dan toch vooral om wat hij is, namelijk directeur van de Stadsschouwburg in Amsterdam. Evenals dat met de directeur van Shell of Philips het geval is betreft het hier een managersbaan en is Daamen dus geen ondernemer.

Daamen maakt zich er terecht boos over omdat de mogelijkheden en bevoegdheden van (kunst)ondernemers nogal verschillen van die van managers. Managers aansporen om zich als ondernemers te gedragen geeft blijk van onkunde of in sommige gevallen van aperte onwil om zich in de structuur van een kunstbedrijf te willen verdiepen.

Wat is het geval? In Nederland zijn de ondernemers in het kunstbedrijf op de vingers van een hand te tellen. De overige, ettelijke honderden directeurs zijn op zijn best managers. Zij voeren immers het beleid van de instelling uit namens anderen: het bestuur of de raad van toezicht, die op zijn beurt weer indirect de subsidiënt of sponsor te vriend moet houden. De directeur loopt geen enkel risico. Hij of zij krijgt een ordentelijk salaris, een taakomschrijving en een arbeidsovereenkomst. Een directeur die een extra hypotheek op zijn huis neemt om zijn functie van manager uit te oefenen kan gevoeglijk voor gek verklaard worden.

Eigen risico
Hoe anders is dit voor de ondernemer? Deze loopt persoonlijk alle financiële risico's, is zelf verantwoordelijk voor het aantrekken van vreemd vermogen, het programma, het personeelsbeleid en de continuïteit van de onderneming. Dat biedt geheel andere, soms betere, mogelijkheden om het bedrijf naar eigen inzicht uit

te bouwen, op te heffen, te verkopen, te fuseren of van een andere marktbenadering te voorzien.

Als de ondernemer al op de loonlijst staat, dan kan alleen tot betaling van salaris worden overgegaan voor zover de onderneming rendabel is. Er zijn in dit verband slechts twee soorten ondernemers te onderscheiden: slechte ondernemers en goede ondernemers. Wat nu opvalt is dat zowel publieke als sommige private fondsen aanvragers aansporen zich als ondernemer te gedragen, maar in de gevallen waarin dat overduidelijk het geval is de aanvraag niet honoreren omdat deze te commercieel zou zijn, of woorden van gelijke strekking. In zijn uiterste consequentie betekent dit dat slechts risico mijdende aanvragen in aanmerking komen, waardoor het gevaar bestaat dat innovatie in de kiem gesmoord wordt en dat ongevaarlijke, zogenaamd toegankelijke kunstproducties gesteund worden en meer risicovolle niet.

De directeur loopt geen enkel risico: hij of zij krijgt een ordentelijk salaris, een taakomschrijving en een arbeids-overeenkomst. Een directeur die een extra hypotheek op zijn huis neemt om zijn functie van manager uit te oefenen kan gevoeglijk voor gek verklaard worden.

Daar wees de auteur van die andere media productie ons op: Johan Simons in de aan hem gewijde uitzending van *Zomergasten*. Hij wees er op dat in de kern, kunstproducties aanbod gestuurd dienen te zijn, willen zij de naam kunst verdienen. Kunst is in die opvatting een reflectie op de cultuur die om die reden niet in de keurslijven van bureaucratie kan gedijen.

De enkele fondsen die Simons’ opvatting huldigen stellen dan ook geen eisen van ondernemerschap en dergelijke aan de aanvragers, maar willen attent gemaakt worden op artistiek talent dat zij conform de gebruiken in het bedrijfsleven van risicodragend vermogen voorzien, in de meeste gevallen als opdrachtgevende mecenas, die zich op geen enkele manier met de totstandkoming van het aanbod bemoeit. Zo is kort samengevat de praktijk in München, waar het gemeentebestuur Simons beschouwt als een artistiek talent die met ruime middelen in staat moet worden gesteld naar eigen inzicht het kunstleven van München te verrijken met inspirerende en innovatieve voorstellingen. Nu de Nederlandse overheid deze taak heeft afgestoten - zonder dat daarover is nagedacht noch een begin van een idee over de invulling van deze taak in zicht is - zijn enkele kunstfondsen doende deze weg voorzichtig te verkennen.

Het lijkt mij dat de drang om cultureel ondernemerschap als criterium te nemen tot conformisme en ongevaarlijke, makkelijke kunst zal leiden. We zullen het dus moeten hebben van de tweede categorie, hoe vervelend dat ook is voor de vele bureautjes die hun geld verdienen met het leveren van kant-en-klare subsidie-aanvragen voor een steeds toenemende groep kunstenaars en kunstinstellingen. □

Dr. (H.C.) Steve Austen is visiting professor, consultant en publicist (www.steveausten.nl/steve@steveausten.nl).